

РЕЦЕНЗІЯ

В.В. СТЕБЛЮК

АДАПТИВНА БАЛЬНЕОЛОГІЯ: ВІД ЕКСПЕРИМЕНТУ ДО КЛІНІКИ

Рецензія на монографію І.Л. Поповича „Стреслімітуючий адаптогенний механізм біологічної та лікувальної активності води Нафтуса”

Серед безлічі публікацій в фахових виданнях та монографіях останніх років, що стосуються клінічної та експериментальної бальнеології, на жаль, сьогодні так мало зустрічається фундаментальних праць, присвячених базисним патогенетичним механізмам дії тих чи інших природних лікувальних чинників.

Такий стан справ повністю віддзеркалює положення, в якому сьогодні опиняється теоретико-експериментальна медицина в нашій державі. Це при тому, що підвалини сучасної патофізіології, фізіотерапії та бальнеології були закладені саме українськими вченими в наприкінці ХІХ та першій половині ХХ століття.

Соціально-економічні умови сучасного періоду спонукають вчених-медиків все більше і більше працювати на ринкові потреби, на замовлення фармацевтичних компаній, виробників медичного та оздоровчого обладнання, операторів оздоровчого туризму. Для підтвердження цього твердження достатньо переглянути сучасну медичну періодику та з сумом констатувати відсутність сміливих фундаментальних досліджень, що розкривають сутність процесів, висувають сміливі гіпотези, роблять відкриття, спрямовані на все глибше розуміння тонких механізмів в біологічних системах.

Саме тому поява монографії І.Л. Поповича „Стреслімітуючий адаптогенний механізм біологічної та лікувальної активності води „Нафтуса” являє собою значущу подію в світі експериментальної, фундаментальної та клінічної бальнеології.

Оцінюючи актуальність обраного автором напрямку дослідження, хочеться зазначити, що воно повністю відповідає вимогам часу. Адже дослідження дизадаптозів, як нових переважаючих форм патології людини на сучасному етапі розвитку суспільства, є нагальним питанням, від вирішення якого залежить майбутнє людства.

Це пов'язане в першу чергу з всезростаючим стресогенним навантаженням, яке випробовує людство в ХХІ столітті, адже кількість стресорних факторів хімічного, фізичного, біологічного, інформаційного та соціального характеру зростає день від дня в геометричній прогресії, і людський організм не встигає перелаштовуватися на пристосування чи ефективну протидію цим викликами сьогодення.

Успіхи медицини, пов'язані з досягненнями клінічної фармакології та новітніх медичних технологій, не робить людство здоровішим. Не збулися і прогнози М.І. Пирогова „Майбутнє належить медицині профілактичній”, оскільки профілакувати стресогенні ситуації та стрес-індуковані розлади в умовах зростання стресорного навантаження неможливо.

Висновок один: сьогодення належить медицині адаптивній, без неї майбутнього може не настати.

Оцінюючи з цієї позиції працю І.Л. Поповича, хочеться впевнено сказати: маємо справу з майбутньою класикою адаптивної медицини.

Про це свідчить кожен розділ цієї фундаментальної монографії.

Так, в першому розділі проводиться глибокий аналіз стану проблеми стрес-індукованих розладів від Г.Сельє до сьогодення. Докладно аналізуються роботи попередників щодо ролі нейро-ендокринної, психо-вегетативної та нейро-імунної регуляції стрес-реалізуючої та стрес-лімітуючої систем організму на всіх рівнях – від соціально-видового до молекулярно-клітинного. При цьому поряд з класичними постулатами наводяться сучасні експериментальні дані щодо ролі медіаторів імунно-запальних реакцій, нейрогормонів та нейромедіаторів, субпопуляцій імунокомпетентних клітин, які потребують подальшого дослідження, немов підводячи нас до розуміння основної мети його дослідження.

Не випадковим, не кон'юнктурним є вибір лікувального чинника: води Нафтуса. Нехай на сьогодні є безліч досліджень, присвячених цьому справжньому Божому дару на українській землі, І.Л. Попович в своїй роботі підходить до досліджень саме з позицій античної класичної медичної науки: *Sanitas per aqua* – здоров'я (саме збалансована адаптація, а не лікування хвороби) через цілющі властивості води.

Таким чином, дана робота є першим фундаментальним джерелом української адаптивної бальнеології. Розвиваючи ці положення, автор від аналізу попередніх джерел переходить до експериментальної частини.

Не секрет, що на сьогодні проведення експериментів з лабораторними тваринами є клопіткою, фінансово-витратною справою. Вже з огляду лише на це можна по доброму позаздрити автору, який незважаючи на всі труднощі, виконав експериментальну частину дослідження на високому науково-методичному рівні.

Дослідження стану вегетативної регуляції, клітинного та гуморального імунітету з використанням сучасних методик лабораторного аналізу, морфологічні дослідження, сучасна статистична обробка за допомогою високо-інформативних аналітичних інструментів, наповнюють дану роботу значущістю з точки зору доказової медицини.

Окремі розділи присвячено ролі мікрофлори та органічних сполук води „Нафтуса” у її впливі на нейроендокринно-імунний комплекс та метаболізм лабораторних тварин. Це є особливо цікавим, адже унікальність „Нафтусі” в першу чергу обумовлена саме цими її компонентами.

Практично всі ланки стрес-реалізуючої та стрес-лімітуючої систем організму лабораторних тварин досліджено автором під час виконання роботи. Проте автор не зупиняється на експерименті, а проводить дуже цікаві клінічні дослідження, які наповнюють дану працю практичним змістом.

Об'єктом дослідження обрано стан адаптивних систем осіб, що зазнали впливу комбінованих стрес-факторів з числа постраждалих від Чорнобильської катастрофи.

Одна з груп суб'єктів дослідження – діти, що проживають на теренах з високим рівнем радіаційного забруднення внаслідок чорнобильської аварії, є прикладом пацієнтів з дизадаптозами внаслідок дії хронічних стресорів – нервово-психічного та радіаційного. Отримані дані щодо стану імунної, нейро-вегетативної та ендокринної систем у цих дітей відображає загально-національний стан здоров'я та може слугувати моделлю для прогнозування змін стану здоров'я майбутніх поколінь, адже, народжені в пост-чорнобильську еру, ці діти несуть на собі тягар еколого-генеративного дисонансу.

Друга категорія суб'єктів дослідження – ліквідатори аварії. На тлі неоднозначних оцінок протестного руху „чорнобильців”, оцінюючи результати проведених автором досліджень, усвідомлюєш, що ці люди заслуговують на турботу держави, адже стан їх захисних систем перебуває в дизадаптаційному коридорі і кожен прожитий ними день є здобутком в боротьбі з хворобами та смертю.

Третя категорія суб'єктів дослідження – жінки з ендокринно-гінекологічною патологією. Важливість дослідження стану здоров'я жінок, особливо репродуктивного здоров'я, підвищення їх адаптаційного потенціалу – завдання державного масштабу, адже від його стану залежить здоров'я дітей, здоров'я нації.

Таким чином, автором обрано за суб'єкти дослідження саме ті показові щодо проблематики суспільного здоров'я категорії пацієнтів, що відображають загалом стан здоров'я українського народу.

Автором на підставі високоліквідних та сучасних методів клінічної та лабораторної діагностики проведено оцінку стану основних регуляторних стрес-реалізуючих та стрес-лімітуючих систем та доведено позитивний вплив води Нафтуса на процеси адаптації та саногенезу. В цьому полягає основне клінічне значення виконаної роботи.

Загалом, оцінюючи наукову новизну, теоретичне та практичне значення проведених досліджень, дана робота являє собою повноцінну завершену наукову працю, яка є актуальною, сучасною та так доречною в умовах сьогодення – умовах стресогенного технократичного суспільства з усіма його екологічними, політичними та економічними негараздами. Проведені дослідження не лише констатують кепські справи з нашою адаптацією, але і вселяють надію на те, що не все так погано, і ще є шанс на здорове життя.

Адаптуймося! Бо ми того варті!

Дата поступлення: 20.02.2012 р.